

INGIBJÖRG ELSA GUÐMUNDSDÓTTIR

FRÆÐSLUMIÐSTÖÐ ATVINNULÍFSINS Á FIMMTA STARFSÁRI

Útdráttur. Mikil starfsemi einkenndi árið hjá Fræðslumiðstöð atvinnulífsins. Mikil aukning er í vottuðu námi fyrir markhóp FA hjá símenntunarmiðstöðvum og dreifing á vottuðu námsskránum er góð. Útlit er fyrir mikla aukningu í námsráðgjöf á vinnustöðum milli árána 2006 og 2007. Nýir samningar um ráðgjöf og raunfærnimat hafa verið gerðir við Iðuna fræðslusetur og Fræðsluskrifstofu rafiðnaðarins og er starfsemin komin á skrið. Í starfsemi FA var raunfærnimat áberandi á árinu. Skilað var inn fyrstu tillögum til menntamálaráðuneytisins og nefnd á vegum ráðuneytisins er að störfum við úrvinnslu og stefnumótun. Þrjár stórar ráðstefnur um raunfærnimat voru haldnar á árinu. Unnið er að fjölda námsskráa til vottunar og hafa tvær verið metnar. Unnið hefur verið í tveimur evrópskum samstarfsverkefnum. FA vistar NVL sem rekið er á vegum norrænu ráðherranefndarinnar, verkefni á vegum Starfsmenntasjóðs verslunar- og skrifstofufólks og Fagráðs verslunar- og þjónustugreina.

Þetta starfsár er það fimmta í röðinni en Fræðslumiðstöð atvinnulífsins (FA) var stofnuð af ASÍ og SA í árslok 2002 og hóf starfsemi á miðju ári 2003. Starfsemin byggist á þjónustusamningi sem ASÍ og SA gera við menntamálaráðuneytið. Fyrsti þjónustusamningurinn var undirritaður í apríl árið 2003 og gildi hann út árið 2006. Hins vegar gaf ríkisstjórnin út yfirlýsingu í tengslum við niðurstöður ASÍ og SA um gildi kjarasamninga í nóvember 2005. Í þeirri yfirlýsingu var greint frá því að fé yrði aukið til fullorðinsfræðslu og starfsmenntamála. Ákveðið var að fela FA að vinna að þeim málum sem yfirlýsingin kvað á um og var þjónustusamningurinn því endurnýjaður fyrr en ella eða í ársbyrjun 2006. Viðauki var gerður við samninginn í ársbyrjun 2007 þar sem FA var falið að móta reglur og deila út fé til fræðslumiðstöðva iðngreina vegna námsráðgjafar á vinnustað og raunfærnimats.

Allir samningarnir eiga það sammerkt að markhópur starfseminnar er fólk á vinnumarkaði sem ekki hefur lokið framhaldsskóla, innflytjendur og aðrir sambærilegir hópar. FA er ekki ætlað að sinna markhópi sínum beint heldur í gegnum samstarfsaðila sína sem eru fræðslu- og símenntunarmiðstöðvar og Mímir – símenntun. Starfsmenn FA eru því sjaldnast í beinni snertingu við markhópinn.

Tölur Hagstofu Íslands frá árinu 2005 sýna að um 63.200 manns á vinnumarkaði á aldrinum 16–74 ára hafa ekki lokið námi á framhaldsskólastigi. Þetta gerir um 38% af íslensku vinnuafla. Í þessum hópi eru auðvitað bæði framhaldsskólanemar sem vinna með námi og einnig eldra fólk sem heldur áfram að starfa eftir að eftirlaunaaldri er náð þannig að raunverulegur markhópur er þó nokkuð minni.

Innflytjendur eru einnig stór hópur, erlendur ríkisborgurum hefur fjölgað hratt á undanförunum árum eða um 82% milli árána 2003 og 2006. Erlendir ríkisborgarar árið 2006 voru 18.563 samkvæmt upplýsingum Hagstofu Íslands. Flestir þeirra koma hingað til að starfa á vinnumarkaði.

Á sama tíma er atvinnuþátttaka á Íslandi mjög mikil. Atvinnuþátttaka innan Evrópusambandsins var að meðaltali 63,3% árið 2005. Það ár var atvinnuþátttaka á Íslandi 83,8% og er það langhæsta prósentan sem mældist í 30 löndum sem könnuð voru hjá Eurostat, hagstofu Evrópusambandsins. Íslendingar skara einnig fram úr bæði í atvinnuþátttöku kvenna og aldurshópsins 44–64 ára.

Sjá má á þessum fjöldatölum að verkefni FA er bæði stórt og umfangsmikið. Ljóst er að sumir innan þessara hópa, sem mynda markhóp FA, eru í námi, aðrir munu aldrei fara í nám. Engu að síður er markhópurinn mjög stór og fer stækkandi með mikilli aukningu erlends vinnuafls. Það er því mikilvægt að sinna þessum hópum sérstaklega og gefa þeim tækifæri til náms. Námið þarf að henta bæði einstaklingunum og atvinnulífinu í landinu því að flestir eru á vinnumarkaði. Mikilvægt er fyrir einstaklingana að námið nýtist þeim til eininga á framhaldsskólastigi og geti þannig stytt þeim leið sem vilja halda áfram námi.

Þeim sem starfa fyrir þennan markhóp ber saman um að það sé erfitt að ná til fólks með litla grunnmenntun með námshvatningu og námstækifærum. Þeir samningar, sem FA starfar eftir, marka tímamót varðandi ríkisframlag til menntunar og hvatningar til þessa markhóps. Með þeim opnast möguleikar í gegnum námsráðgjöf á vinnustað,

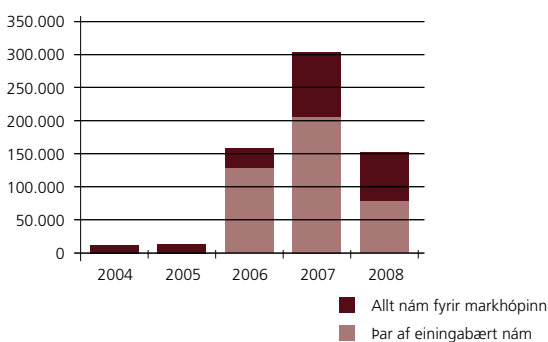
raunfærnimat og námsleiðir sem eru metnar til eininga á framhaldsskólastigi.

Hér er því gerð tilraun til mikilvægs átaks í menntamálum markhópsins. Jafnframt er ljóst að fjármagnið er lítið í samanburði við stærð markhópsins og umfang starfsins. Það er því nauðsynlegt að forgangsraða verkefnum.

Á þeim fjórum til fimm árum, sem FA hefur starfað, hefur aukning orðið mikil í námi markhópsins hjá símenntunarmiðstöðvunum samkvæmt upplýsingum sem þær hafa skilað inn til FA. Ekki hefur einungis orðið aukning í vottuðu námi samkvæmt námsskrám FA heldur öllu námi.

Neðangreind mynd sýnir þessa aukningu vel en reikna má með að starf FA að vottun námsskráa, framlag til vottaðra námsleiða frá ríkinu og framlag til náms- og starfsráðgjafar hjá símenntunarmiðstöðum stuðli að þessari aukningu. Vert er að geta þess að upplýsingarnar vegna 2007 eru eingöngu fyrir hálf ári.

Mynd 1. Nemendastundir – allt nám fyrir markhópin

Hér á eftir verður gerð grein fyrir starfseminni samkvæmt þjónustusamningi við menntamálaráðuneytið.

- Í fyrsta lagi verður gerð grein fyrir þeim verkefnum sem veitt er fé til hjá fræðslu- og símenntunarmiðstöðvum.
- Í öðru lagi verkefnum sem FA annast.
- Í þriðja lagi verður greint frá nokkrum stórum verkefnum sem eru fjármöggnuð með öðrum hætti.

1) FRAMLÖG TIL FRÆÐSLU- OG SÍMENNTUNARMIÐSTÖÐVA

Greiðslur til fræðslu- og símenntunarmiðstöðva komu fyrst inn í samninga FA árið 2006 og hafa því verið inntar af hendi í hátt á annað ár. Á tímabilinu frá ársbyrjun 2006 og fram á mitt ár 2007 hefur ríkisframlag verið 207.493.563 kr. Þetta er í fyrsta skipti sem fullorðnu fólki á vinnumarkaði, sem ekki hefur lokið framhaldsskóla, er sinnt sérstaklega með framlagi frá ríkinu á þennan hátt. Framlagið til miðstöðvanna greinist í þrjá hluta og verður gerð grein fyrir þeim hverjum fyrir sig.

1. Framlag til vottaðs náms hjá fræðslu- og símenntunarmiðstöðvum og Mími – símenntun.
2. Framlag til símenntunarmiðstöðvanna níu og Mímis – símenntunar vegna náms- og starfsráðgjafar á vinnustöðum.
3. Framlag til námsráðgjafar og raunfærnimats hjá fræðslumiðstöðvum iðngreina sem eru tvær talsins.

1.1 Framlag til vottaðra námsleiða

Árið 2006

Útlutunarreglur voru mótaðar og samningsform útbúin vegna vottaðra námsleiða árið 2006. Samkvæmt þessum samningum voru greiddar 55.664.000 kr. á árinu 2006 fyrir vottaðar námsleiðir til samstarfsaðila FA. Fjöldi námsmanna var 669 sem tók þátt í námi sem í heild var 73.814 nemendastundir og heildareiningafjöldi áætlaður 5.204.

73% nemendastunda fóru fram á höfuðborgarsvæðinu (53.797) en 27% á landsbyggðinni (20.017). Markhópurinn er hins vegar nokkurn veginn jafnstór á þessum svæðum.

Hálf ári 2007

Um mitt ár 2007 hafði verið greitt til vottaðra námsleiða 56.981.700 kr. Fjöldi námsmanna var 667 sem tók þátt í námi sem í heild var 69.182 nemendastundir. Áætlaður fjöldi eininga er 5.181.

58% nemendastunda fóru fram á höfuðborgarsvæðinu (40.314) en 42% á landsbyggðinni (28.868). Aukning

í vottuðu námi er augljóslega mikil milli áronna 2006 og 2007 en fjöldinn á vorönn 2007 er nánast sá sami og hann var allt árið á undan. Sjá töflu.

Tafla 1. Vottaðar námsleiðir 2006–2007

	Fjöldi nám-skeiða	Fjöldi þátttak-enda	Fjöldi kennslu-stunda	Fjöldi nemend-astunda	Fjöldi lokinna eininga	Fjármagn í krónum
2006	40	669	4.478	73.814	5.204	55.664.000
Vorönn 2007	43	667	4.575	69.182	5.181	56.981.700
Samtals	83	1.336	9.053	142.996	10.385	112.645.700

1.2 Framlag til náms- og starfsráðgjafar hjá símenntunarmiðstöðvum

Árið 2006

Þetta er fyrsta árið sem fjármagni er veitt í náms- og starfsráðgjöf. Úthlutunarreglur voru mótaðar og samningsform útbúin vegna náms- og starfsráðgjafar árið 2006. Sett voru fram árangursmarkmið. Allir til þess bærir aðilar gerðu samning strax árið 2006 nema Fræðslumiðstöð Vestfjarða sem hóf ekki ráðgjöfina fyrr en árið 2007.

Samkvæmt samningum við níu miðstöðvar voru á árinu 2006 greiddar 20.040.000 kr. fyrir ráðgjöf hjá samstarfsaðilum, auk þess 7.660.000 kr. sem voru skuldfærðar um áramót vegna þess að árangur var ekki í samræmi við árangursmarkmið.

Heimsótt voru 135 fyrirtæki og haldnir 166 kynningarfundir í þeim. Fjöldi þeirra einstaklinga, sem tóku þátt í kynningum, var 2.594. Af þeim komu 1.012 einstaklingar í viðtöl eða um 39%. Auk þess voru 115 endurkomur í einstaklingsviðtöl og 104 viðtöl voru vegna raunfærnimats. Alls voru viðtölin því 1.231.

Stjórn FA lagði til um áramót að lækka árangursmarkmiðin um 25%. Mismunurinn var skuldfærður hjá samstarfsaðilunum. Í upphafi þessa árs heimilaði menntamálaráðuneytið lækkun árangursmarkmiða um allt að 40%.

Árið 2007

Um mitt ár 2007 höfðu verið greiddar 21.800.000 kr. vegna náms- og starfsráðgjafar hjá símenntunarmið-

stöðvunum. Ekki hefur verið gerður viðaukasamningur um greiðslur til Farskóla Norðurlands vestra en hans hlutur er áætlaður 1.350.000 fyrir sama tímabil.

1.229 viðtöl hafa verið tekin samkvæmt niðurstöðum frá 10 símenntunarmiðstöðvum. Ljóst er að mikil aukning er milli ára en á hálfu ári 2007 er fjöldi viðtala sami og allt árið 2006.

Ljóst er að árangur einstakra fræðsluaðila er mjög misjafn, frá því að hafa lokið árangursmarkmiðum fyrir árið í það að enn vantar 123%, þ.e. allt árið 2007 og stóran hluta af skuldfærðum viðtölum árið 2006.

Heimsótt voru 171 fyrirtæki og haldnir 207 kynningarfundir. Fjöldi einstaklinga, sem tóku þátt í kynningarfundum, var 1.868. Heildarfjöldi einstaklinga í einstaklingsviðtölum var 960. Með endurkomum og raunfærnimati var fjöldi einstaklingsviðtala 1.229.

Nokkuð víst má telja að ráðgjöfin eigi hlutdeild í þeirri miklu aukningu sem er á þátttöku í námi á vegum samstarfsaðilanna, bæði vottuðu og óvottuðu. Að mati allra hlutaðeigandi er hún mjög gagnleg. Jafnframt er ljóst að ójafnvægi er milli árangursmarkmiða og raunverulegs árangurs. Ekki er óeðlilegt að það taki nokkurn tíma að læra á nýja starfshætti þar sem námsráðgjöf á vinnustað lýtur allt öðrum lögmálum en almenn námsráðgjöf í skóla-kerfinu. Á haustönn 2007 hyggst FA ásamt samstarfsaðilum sínum endurskoða árangursmarkmiðin.

1.3 Framlag til náms- og starfsráðgjafar og raunfærnimats hjá fræðslumiðstöðvum iðngreina

Á árinu 2007 voru mótaðar úthlutunarreglur og útbúin samningsform vegna náms- og starfsráðgjafar og raunfærnimats hjá fræðslumiðstöðvum iðngreina. Þetta er fyrsta árið sem ríkisframlag kemur til þessara verkefna hjá fræðslumiðstöðvum iðngreina. Á miðju ári 2007 höfðu verið greiddar 15.000.000 kr. til þessara verkefna.

Ákveðin var skipting milli ráðgjafarinnar og raunfærnimatsins þannig að u.þ.b. 80% færu til ráðgjafarinnar og 20% til raunfærnimats. Árangursmarkmið voru sett í samræmi við þessa skiptingu. Gerð var krafa um sama árangur í námsráðgjöfinni og hjá símenntunarmiðstöðvunum. Í

raunfærnimati er miðað við að metin eining kosti 6.500 kr. Starfið hófst hjá Iðunni fræðslusetri á fyrri hluta ársins en er nýhafið hjá Fræðsluskrifstofu rafiðnaðarins.

Fyrstu niðurstöður benda til þess að starfið hafi farið vel af stað. Metin var reynsla þeirra sem hafa hafið nám í húsasmíði en ekki lokið því. Metnar voru 893 einingar. Fjöldi einstaklinga í náms- og starfsráðgjöf er 94. Þeir hafa allir tekið þátt í raunfærnimati. Viðtalafjöldi hjá Iðunni var 274. Á miðju ári 2007 var Iðan komin um 29% fram úr markmiðasetningu ársins í raunfærnimati eða úr 693 einingum í 893 einingar. Fjöldi viðtala nam um 34% af árangursmarkmiðum ársins eða 274 viðtöl af 817. Nokkur verkefni eru í undirbúningi og hefur Iðan fræðslusetur fengið heimild til að færa fé milli flokka og auka hlut raunfærni í samningi sínum á þessu ári. Fræðsluskrifstofa rafiðnaðarins hóf þessa starfsemi með haustinu 2007.

2) VERKEFNI FA SAMKVÆMT ÞJÓNUSTUSAMNINGUM

Samstarf

Viðtækt samstarf hefur tekist við flesta þá aðila sem starfa að fræðslumálum á vegum ASÍ og SA. Allir skilgreindir samstarfsaðilar hafa komið til samstarfs á þeim árum sem liðin eru frá stofnun FA, þ.e. allar símenntunarmiðstöðvarnar, Mímir – símenntun, Fræðslumiðstöðvar iðngreina, fræðslusjóðirnir Landsmennt, Starfsafli, Fræðslusjóður verslunar- og skrifstofufólks og Mennt. Mikil þátttaka hefur einnig verið frá baklandi ASÍ og SA í samstarfsverkefnum, ber þar einkum að nefna SGS, VR, SAF og SVÞ. Fleiri en skilgreindir samstarfsaðilar hafa leitað eftir samstarfi við FA og hefur ráðið úrslitum um slíkt samstarf hvort verkefni hafi samlegðaráhrif við þau þróunarverkefni sem FA vinnur að. Það hefur verið reyndin í nokkrum verkefnum og má t.d. nefna Starfsgreinaráð fjármála og skrifstofugreina sem óskaði eftir samstarfi um gerð mælistiku vegna námsefnisgerðar. Það starf hefur nýst við vinnu vegna námsefnisgerðar í íslensku.

Tekjur af slíku samstarfi bæði innlendu og erlendu hafa verið umtalsverðar og hafa aukist ár frá ári. Þar af hafa NVL og Fagråd verslunar og þjónustu gefið 36,5

Mynd 3. Tenging FA við atvinnulífið

milljónir af sér í starfseminu og aukið samlegðaráhrif í starfinu til muna. Sjá má á neðangreindri töflu hvað aukning annarra tekna hefur verið mikil á tímabilinu sem hlutfall af framlagi ríkisins til verkefna FA.

Tafla 2. Aðrar tekjur sem hlutfall af ríkisframlagi til starfsemi FA

2003	2004	2005	2006	2007
0,94%	9,33%	16,76%	46,75%	70,24%

Húsfélag

Sem lið í þjónustu við fræðslustofnanir á vegum ASÍ og SA hefur FA boðið upp á húsnæðissamstarf. Mímir – símenntun, Mennt, samstarfsvettvangur atvinnulífs og skóla og Landsmennt, starfsmenntun Samtaka atvinnulífsins og verkafólks á landsbyggðinni hafa leigt húsnæði af FA. Starfsemin hefur nú verið eitt ár í Skeifunni 8, 2. hæð. Auk skrifstofuaðstöðu er í húsnæðinum FA aðstaða fyrir fjárfundarbúnað, tvö fundarherbergi og ein kennslustofa. Mímir – símenntun hefur á sínum snærum átta kennslustofur. Símenntunarmiðstöðvarnar á landsbyggðinni hafa heimild til að nýta vinnu- og fundaraðstöðu hjá FA. Á árinu urðu nokkrar breytingar hjá samstarfsaðilum. Gerður var samningur við FA um að halda utan um Mennt sem hefur hætt eigin rekstri en heldur stöðu sinni sem samstarfsvettvangur atvinnulífs og skóla. Mímir – símenntun hefur

aukið talsvert við húsnæði sitt frá því sem var í upphafi. Háskólinn á Bifröst kom inn í húsnæðissamstarfið og leigir aðstöðu fyrir nokkra starfsmenn. Húsnæðið í Skeifunni 8 er talsvert stærra en fræðslusamfélagið hefur þörf fyrir núna. Þetta gefur möguleika bæði á húsnæðissamstarfi við fleiri fræðsluaðila en ekki er síður um að ræða vaxtarmöguleika fyrir núverandi samstarfsaðila. Meðan húsnæðinu hefur ekki verið ráðstafað til samstarfsaðila er það leigt út til óskyldrar starfsemi og er í rúmlega fullri nýtingu þegar þetta er skrifað.

Einnig er reynt að ná samlegðaráhrifum í þjónustu samstarfsaðilanna og hafa verið gerðir tveir samningar um sameiginlegan starfsmann, annars vegar við Mími – símenntun og hins vegar við Landsmennt.

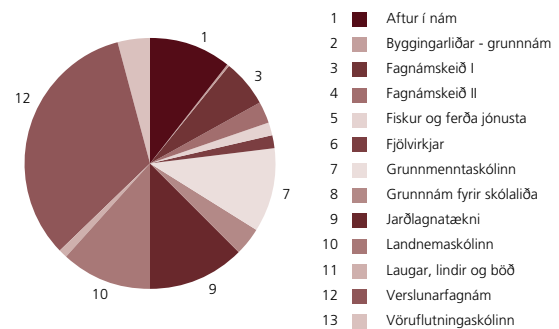
Tafla 3. Hlutfall leigutekna á móti rekstrarkostnaði húsnæðis.

2003	2004	2005	2006	2007
20%	25%	27%	40%	55%

Nýjar námsleiðir

Eitt af markmiðum FA er að starfa óháð búsetu, þ.e. að starfið nýttist á öllu landinu. Flestar námsskrár, sem gefnar hafa verið út, hafa verið kenndar víðar en hjá upphafs- aðila. Af afspurn að dæma virðist það ekki erfitt fyrir fræðsluaðilana að taka námsskrárnar til kennslu. Þrettán námsskrár hafa verið kenndar alls 81 sinni. Sex hafa ekki verið kenndar. Aðeins ein útgefin eldri námsskrá hefur ekki verið kennd, MFA-skólinn, en á móti kemur að fjöldamargir hafa farið þessa námsleið gegnum tíðina og því mikilvægt að það sé til mat á henni. Af námsskrám til tilraunakennslu hefur verið kennd ein af fjórum. Tvær nýjar námsskrár fara til kennslu á haustönn. Námsskrárnar hafa allar verið metnar til eininga á framhaldsskólastigi. Það opnar möguleika fyrir þá sem ljúka námi samkvæmt þeim að hefja nám í framhaldsskólum landsins. Ekki hefur enn gefist möguleiki á að kanna hversu margir hafa nýtt sér þann möguleika. Hér að neðan er tafla með upplýsingum um fjölda námsskeiða, þátttakenda, kennslustunda og nemendastunda í námsskrám FA á árabílinu 2003–2007.

Mynd 5. Fjöldi nemendastunda eftir námsskrám FA 2003–2007

Kökuritíð sýnir fjölda nemendastunda í námsleiðum sem haldnar hafa verið samkvæmt námsskrám FA á árabílinu 2003–2007.

Á sl. ári hafa verið metnar og gefnar út 2 námsskrár.

- Grunnnámskeið fyrir fiskvinnslufólk, 60 kest., metin til allt að 5 eininga. Bóklegt nám, einkum ætlað 18 ára og eldri sem starfa við verkun og vinnslu sjávar- aflu, þ.e. í flakavinnslu, frystingu, söltun, skreiðar- verkun og rækju- og skelvinnslu.
- Skref til sjálfshjálpar í lestri og ritun, 60 kest., metin til allt að 5 eininga. Námskeið auk heimavinnu. Tilgangur námsins er að styrkja lestrar- og ritunarhæfni og auka þar með hæfni til starfs og áframhaldandi náms. Áhersla er lögð á að efla lesskilning, lestrar- löngun, úthald við lestur og stafsetningarferni.

Undirbúningur stendur yfir vegna fleiri verkefna. Ber þar fyrst að geta samnings við Starfsgreinasamband Íslands og Samtök ferðaþjónustunnar um að bæta námsfram- boð og þjálfun ófaglærðra starfsmanna í ferðaþjónustu á Íslandi. Unnið hefur verið að námsskrárgerð á vegum FA. Verður fyrra námskeið af tveimur, 60 stunda langt nám- skeið, lagt fyrir matsnefnd á haustmánuðum en hið síðara verður tilbúið til notkunar í tilraunaskyni á vormánuðum 2008.

Einnig er í gangi undirbúningur fyrir Alþýðusamband Ísland að námsskrárgerð og mati á námi fyrir trúnaðar- menn.

Tafla 4. Notkun námsskráa FA árin 2003-2007

Heiti námsskrár	Fjöldi námskeiða	Fjöldi þátttakenda	Fjöldi kennslust	Fjöldi nemendast.
Aftur í nám	17	230	1.469	19.808
Byggingarliðar – grunnnám	1	11	45	495
Fagnámskeið I	10	198	591	11.284
Fagnámskeið II	2	68	141	5.174
Fiskur og ferðaþjónusta	1	11	300	3.300
Fjölvirðjar	2	18	340	3.060
Grunnmenntaskólinn	9	124	1.478	19.740
Grunnnám fyrir skólaliða	7	111	455	7.070
Jarðlagnatækni	4	76	1.200	22.800
Landnemaskólinn	19	203	2.040	21.940
Laugar, lindir og böð	1	18	104	1.872
Verslunarfagnám	5	85	2.694	61.124
Vöruflutningaskólinn	3	31	762	7.704
Samtals	81	1.184	11.619	185.371

Fagnámskeið fyrir starfsmenn í heilbrigðis- og félagsþjónustu er í vinnslu, 198 kest., ætlað þeim sem aðstoða, annast um eða hlyna að sjúkum, fötludum og öldrudum á einkaheimilum eða stofnunum. Einnig þeim sem á einkaheimilum eða stofnunum aðstoða skjólstæðinga sína við innkaup, þrif og persónulega umhirðu auk þess að veita þeim félagslegan stuðning og aðstoð til að rjúfa félagslega einangrun.

Loks hefur verið unnið að: Stóriðjuskólanum, 1.025 kest., einkum ætlaður þeim sem vinna við álframleiðslu, Fagnámskeiði starfsmanna leikskóla, 210 kest., einkum ætlað ófaglærðum starfsmönnum á leikskólum og þjónustuliðum, 60 kest., ætlað þeim sem sjá um ræstingu og þrif á stofnunum og öðrum vinnustöðum. Vinna er á frumstigi við nám fyrir starfsmenn öryggisfyrirtækja og starfsmenn á umhverfissviði sveitarfélaga.

Loks ber að geta náms í almennum bóklegum greinum fyrir þá sem stunda iðnnám en í ljós hefur komið að margir, sem hafa hætt námi í iðngreinum, eiga fyrst og fremst eftir þessar greinar og þurfa að eiga þess kost að sækja þær í fullorðinsfræðslu.

Þróun mats á raunfærni

Á árinu voru sendar fyrstu stefnumarkandi tillögur til menntamálaráðuneytisins um tilhögun raunfærnimats. Menntamálaráðuneytið hefur skipað nefnd til að fjalla um þessar tillögur og framgang þeirra. Í nefndinni sitja af hálfu ráðuneytisins þeir Ólafur Grétar Kristjánsson, Þórir Ólafsson og Sigurjón Mýrdal. Af hálfu FA sitja þau Heimir Jón Guðjónsson og Fjóla María Lárusdóttir í nefndinni.

Í viðauka við þjónustusamning, sem undirritaður var í upphafi ársins 2007, var í fyrsta skipti sett opinbert fjármagn til raunfærnimats einstaklinga. Til þess bærir fræðsluáðilar, Iðan fræðslusetur og Fræðsluskrifstofa raf-iðnaðarins, hafa gert samning um að hefja raunfærnimat fyrir þá einstaklinga sem hafa byrjað nám í löggiltum iðngreinum en ekki lokið.

FA hefur tekið þátt í nokkrum tilraunaverkefnum á árinu. Í þessum verkefnum sér FA um samhæfingu, aðferðafræði, þjálfun matsaðila og ráðgjöf í ferlinu. Þau verkefni, sem hafa varðað mat til styttingar á námi í framhaldsskóla, eru:

Bættu um betur (BUB) – Húsasmíði, 2007

Samstarfsaðilar: FA – Iðan – Iðnskólinn í Reykjavík.

Verkefnið gekk út á að ná til einstaklinga sem hafa byrjað í trúðnámi en ekki lokið því. Staða þátttakenda var metin og þeir fá tækifæri til að ljúka því iðnnámi sem þeir hófu á sínum tíma.

Fyrirspurnir voru 93 og komu 84 á kynningarfund. Umsóknir voru um 70 og var 31 valinn til áframhaldandi raunfærnimats. Metnar voru 893 einingar í þessu verkefni.

Næsta skref hjá hópnum er nám í Iðnskólanum í Reykjavík og hefur skólinn mótað námsáætlun sem kemur mikið til móts við þarfir hópsins með einstaklingsmiðuðu námi. Nokkrir þátttakendur stefna á sveinspróf í janúar en meirihluti hópsins hyggur á það að lokinni vorönn 2008.

Verkefnisstjórn er í höndum Iðunnar fræðsluseturs.

Bættu um betur (BUB) – Biliðirnir, 2007

Samstarfsaðilar: FA – Iðan – Mímir – símenntun – Borgarholtsskóli.

Verkefninu er ætlað að ná til einstaklinga sem hófu nám en luku ekki, greina stöðu þeirra, finna leiðir til að meta þá þekkingu sem þeir hafa aflað sér í starfi og hvetja þá til að ljúka iðnnámi.

Fyrirspurnir voru 50 og komu álíka margir á kynningarfundinn. Umsóknir voru 36 og þar af var 21 valinn til frekari samvinnu. Í hópnum eru 14 sem hyggja á mat í bifvélavirkjun, 3 sem hyggja á mat í bílamálun og 4 sem hyggja á mat í bifreiðasmíðum.

Verkefnisstjórn er í höndum Mímis – símenntunar og Iðunnar fræðsluseturs. Verkefnið er enn í vinnslu.

Fjöldi verkefna er í undirbúningi nú á haustmánuðum.

Kynningar

Gefið hefur verið út kynningarefni um raunfærnimat til að nota í tilraunaverkefnum og til kynningar á hugtakinu, ferlinu og evrópsku reglunum um mat á óformlegu og formlausu námi.

Tvær stórar ráðstefnur um raunfærnimat voru haldnar á árinu.

ERLEND SAMSTARFSVERKEFNI:

VOW – Leonardo-verkefni 2005–2007

Á árinu var fram haldið starfi í verkefninu VOW en það byggist á styrk sem Fræðslumiðstöð atvinnulífsins fékk frá Leonardo da Vinci-starfsmenntaáætlun Evrópusambandsins að upphæð 30 milljónir íslenskra króna í tilraunaverkefni sem ber titilinn „The Value of Work“ eða Gildi starfa. Unnið er að þróun aðferða til að meta raunverulega færni einstaklinga í atvinnulífinu. FA stýrir verkefninu. Samstarfslönd auk Íslands eru Danmörk, England, Kýpur, Slóvenía og Svíþjóð.

Samstarfsaðilar FA í verkefninu hér á landi eru Íslandsbanki, Landsbankinn, KB banki, Menntaskólinn í Kópavogi, Samband íslenskra bankamanna, VR, starfsgreinaráð fjármála- og verslunargreina og menntamálaráðuneytið. Fulltrúar þessara aðila mynda faghóp í verkefninu sem fer reglulega yfir framvindu mála. Sams konar faghópar hagsmunaaðila hafa verið myndaðir í hverju landi.

Verkefninu er nú að ljúka. Lokaráðstefna var haldin á Íslandi 28. september síðastliðinn. Á liðnu ári voru haldnir tveir fundir í verkefninu, annar á Kýpur dagana 29. mars til 2. apríl og hinn í Slóveníu dagana 30. júní – 5. júlí. Fjóra María Lárusdóttir og Ingibjörg Elsa Guðmundsdóttir sóttu fundina af hálfu FA.

Markhópur verkefnisins er starfsmenn sem hafa aukið færni sína með óformlegu og formlausu námi og hafa ekki lokið framhaldsskóla. Alls útskrifuðust á Íslandi 19 bankastarfsmenn sem voru tilraunahópurinn. Matið var byggt á færnimöppu, sjálfsmati, viðtölum, mati yfirmanns og mati í gegnum raundæmi. Kýpur og Danmörk unnu einnig verkefni í bankageiranum en Slóvenía vann yfirfærsluverkefni í umönnunargreinum og Svíþjóð vann yfirfærsluverkefni í félagsgreinum.

Afurðir verkefnisins eru:

- Handbók um gerð færniviðmiða.
- Raunfærnimat á vinnustað (Validation of competencies in the workplace). Lýsing á raunfærnimatsferli verkefnisins með hliðsjón af reynslu þátttakenda og samstarfsaðila. Leiðbeiningar til ráðgjafa, fyrirtækja

og stéttarfélagum um hlutverk þeirra í raunfærnimatsferlinu. Ensk útgáfa. Verður þýtt á fimm tungumál við lok verkefnis.

- Handbók um aðferðafræði í raunfærnimati, „Handbook of methods“. Lýsing á aðferðafræði í raunfærnimati og hlutverki ráðgjafa. Sjá heimasíðu verkefnisins.

Heimasíða verkefnisins er valueofwork.com en einnig er hlekkur á heimasíðu FA, www.frae.is.

CREAC – Leonardo-verkefni 2006–2008

CREAC-verkefnið (Cooperation for the Recognition, Evaluation and Accreditation of Competences) miðar að því að hanna og prófa aðferðafræði og ferli til að viðurkenna raunfærni sem næst með formlegum og óformlegum hætti. Erlendir samstarfsaðilar eru: Oviedo Chamber of Commerce á Spánn, ENTENTE UK á England, Chambre de Métiers de Vaucluse í Frakkland og The Labour County Board of Södermanland í Svíþjóð.

CREAC miðar einkum að vottun á starfsfærni á sviði rekstrarfræði, viðskiptafræði og markaðsfræði og reynir að koma á fót kerfi sem nota má í þeim löndum sem taka þátt í verkefninu. Hlutverk FA er að þróa aðferðir sem henta íslenskum aðstæðum. Fundir á árinu voru:

Transnational Monitoring Committee í Oviedo á Spáni dagana 30. – 31. október 2006.

Bjarni Ingvarsson sótti fundinn.

European Congress on the Accreditation of Competences í Oviedo á Spáni dagana 19.- 20. mars 2007. Björn Garðarsson, sem hefur tekið við verkefninu hjá FA, sótti fundinn ásamt Fjólu Maríu Lárusdóttur sem flutti erindi um stöðu raunfærnimats á Íslandi.

Námsferð var farin til Birmingham 31. maí til 1. júní 2007. Björn Garðarsson tók þátt í henni.

Stjórn verkefnisins er í höndum Spánverja. Sjá heimasíðu verkefnisins, creacproject.or.

Mynd frá lokaráðstefnu VOW.

Uppbygging námsferilsskrár

Eitt af viðfangsefnum FA er að byggja upp kerfi fyrir námsferilsskrár (nemendabókhalda) í samstarfi við fræðsluaðila og menntamálaráðuneytið þar sem m.a. verði tekið mið af mati á óformlegu námi og raunfærni.

Gerður var samningur við fyrirtækið Betri lausnir um að vinna þarfagreininguna í samráði við samstarfsþóp. Í honum eru Guðfinna Harðardóttir, sem tók við af Guðmundu Kristinsdóttur frá FA, Björn Sigurjónsson frá Iðunni, Rósa S. Jónsdóttir frá Mími – símenntun, Jóhann Ingólfsson, frá Farskólanum – miðstöð símenntunar á Norðurlandi vestra og Björn Garðarsson frá Fagráði verslunar og þjónustu. Þegar þessari þarfagreiningu lýkur er komið að því að hanna kerfið. Vænta má niðurstaðna úr þarfagreiningunni haustið 2007.

Þróun náms- og starfsráðgjafar

Það hefur verið liður í starfi FA frá upphafi að þróa leiðir til að veita náms- og starfsráðgjöf á vinnumarkaði. Markmiðið er einkum að ná sambandi við markhóp FA og greina þarfrí ásamt því að búa til námsleiðir sem henta bæði einstaklingunum og þeim fyrirtækjum og stofnunum sem þeir starfa í. Ekki er síður mikilvægt að hvetja til náms og ábyrgðar á eigin færniþróun.

Á síðastliðnu ári færðist náms- og starfsráðgjöfin út

til samstarfsaðila FA með formlegum hætti. Hlutverk FA hefur því breyst í kjölfarið. Nú er mikilvægast að halda utan um og samræma þróun í málaflokknum. Frá því að byrjað var að ráða náms- og starfsráðgjafa hjá samstarfsaðilum FA hefur starfsemin beinst að því að veita handleiðslu um vinnuaðferðir við ráðgjöf á vinnumarkaði og í fyrirtækjum. Eftirtaldir fundir voru haldnir á árinu:

Opin ráðstefna og fræðsludagur fyrir ráðgjafa og framkvæmdastjóra símenntunarmiðstöðvanna var haldinn 15. janúar 2007. Dr. Peter Plant, prófessor hjá Kennaraháskólanum í Danmörku, var sérstakur gestur ráðstefnunnar og hélt erindi en hann er frumkvöðull á sviði náms- og starfsráðgjafar á vinnustað. Fjörutíu þátttakendur voru á ráðstefnunni en 23 þátttakendur á fræðsludegi ráðgjafanna.

Fundur með ráðgjöfum og framkvæmdastjórum símenntunarmiðstöðvanna var haldinn 26. apríl 2007. Farið yfir árangursmarkmið og tekin staðan í ráðgjöfinni. 21 þátttakandi.

Fundur með ráðgjöfum símenntunarmiðstöðvanna var haldinn 17. september 2007. Farið yfir stöðu mála í ráðgjöfinni eftir skil á skýrslum um ráðgjöfina. Hluti dag-skrárinnar var kennsla í hópefli. 15 þátttakendur.

Útbúin hafa verið stuðningsgögn fyrir náms- og starfsráðgjöf á vinnustað. Sett hefur verið upp vefsíða fyrir ráðgjafa í verkefninu. Um er að ræða læstan gagnabanka sem inniheldur upplýsingar um verkefnið og stuðningsgögn fyrir framkvæmd og utnumhald ráðgjafarinnar.

Þróun aðferða í fullorðinsfræðslu og starfsmenntun

Liður í því að bæta fræðsluna er tilboð FA til samstarfsaðila sinna um námskeið í kennslufræði fullorðinna. Á síðastliðnu ári voru haldin samtals sjö leiðbeinendanámskeið: Þrjú Stiklunámskeið fyrir Mími – símenntun, Símeý og Farskólann – miðstöð símenntunar á Norðurlandi vestra. Þrjú námskeið í starfsefningu/hópefli voru haldin fyrir talsmenn stéttarféлага innan ASÍ, Brunamálaskólann og náms- og starfsráðgjafa. Eitt starfsþjálfanámskeið var haldið hjá Símeý á Akureyri vegna verslunarfagnáms. Samtals 835 nemendastundir.

Þróuð hafa verið nokkur hjálpertæki út frá kennslufræði fullorðinna. Þar má nefna mælistiku um gæði náms-efnis sem einnig er hugsuð sem leiðarvísir fyrir námsefnishöfunda. Í tengslum við mælistikuna hefur verið útbúið námsefnisstöðkerfi sem hugsuð er sem hjálpertæki fyrir fræðsluaðila og drög að námsefnisgagnabanka sem heldur utan um það sem metið hefur verið sem gott náms-efni og stuðlar að áframhaldandi þróun þess.

Jafnframt hefur verið byggt upp gagnasafn um fullorðinsfræðslu og starfsmenntun í húsakynnum FA og er bætt við safnið á hverju ári. Unnið hefur verið að skráningu safnsins á árinu. Í undirbúningi eru reglur um útlán og kynning safnsins fyrir samstarfsaðilum FA.

Námsefni í íslensku fyrir erlenda starfsmenn

Haustið 2006 hóf FA það verkefni samkvæmt þjónustusamningi við menntamálaráðuneytið að láta útbúa náms-efni í íslensku fyrir erlenda starfsmenn og þjálfara kennara/leiðbeinendur í notkun þess. Hluti af verkefninu var einnig að meta það námsefni sem til er í íslensku fyrir útlendinga og gera tillögur um gerð viðbótarnámsefnis miðað við þá námsskrá sem unnin var á vegum dómsmálaráðuneytisins og lá fyrir á þessum tíma.

Gerð var mælistika til að meta gæði námsefnis sem fyrir er og hefur hún þegar verið notuð til að meta það námsefni sem mest hefur verið notað.

Verkefnið breyttist síðan með hugmyndum menntamálaráðuneytisins um nýja námsskrá og FA var falið í júní 2007 að skrifa og skila af sér í desember 2007. Samhliða þeirri vinnu mun fara fram vinna við að aðlaga námsefni sem fyrir er, skrifa nýtt og skipuleggja kennslufræðinámskeið fyrir þá sem munu kenna eftir námsskránni.

Stýrihópur með þátttöku fagaðila hefur mótað verkefnið. Í hópnum eru: Þorbjörg Halldórsdóttir og Sólborg Jónsdóttir hjá Mími – símenntun, Laufey Eiríksdóttir hjá Þekkingarsetri Austurlands, Þórleif Drífa Jónsdóttir/Svava Þorkeldsdóttir frá Landspítala – háskólasjúkrahúsi, Ísleifur Arnarson frá HB Granda og Sigrún Jóhannesdóttir frá Fræðslumiðstöð atvinnulífsins sem stýrir verkefninu. Nú á haustmánuðum hafa einnig þau Inga Karlsdóttir og Samuel Lefever tekið þátt í starfinu.

Söfnun og miðlun upplýsinga

Ársrit FA, Gátt, var gefið út í nóvember 2006. Þetta var þriðja ritið í röðinni. Áhersla í þessu riti er á sérstaka hópa í fullorðinsfræðslu og starfsmenntun. Í ársritinu 2007 verður sjónum beint að mati á námi og árangri.

Ársfundur FA var haldinn 23. nóvember sl. Knud Illeris, prófessor við Kennaraháskólann í Danmörku, hélt erindið „Lifelong Learning and the Problem of the Low-Skilled“. Svanfríður Jónasdóttir, bæjarstjóri Dalvíkur, hélt erindið „Hvað hindrar símenntun fullorðinna?“. Auður Þórhallsdóttir, fræðslustjóri Alcan, hélt erindið „Færni er fjársjóður“. Ingibjörg E. Guðmundsdóttir fjallaði um verkefni og vöxt FA. Nemendur úr þremur námsleiðum, sem hafa verið vottaðar af FA, sögðu frá reynslu sinni. Fundarstjóri var Vilhjálmur Egilsson, framkvæmdastjóri SA. Á fundinn komu 60 manns.

Á árinu voru haldnar þrjár ráðstefnur um raunfærni-mat: Í Reykjavík var haldin norræn ráðstefna um raunfærni-mat í samvinnu við NVL þann 4. maí með 76 þátttakendum. Á Akureyri var haldin ráðstefna um raunfærni-mat í samvinnu við Símei þann 16. maí með 38 manns. Loks var haldin lokaráðstefna í Leonardo-verkefninu Gildi starfa (VOW) þann 28. september með 66 manns.

3) ÖNNUR VERKEFNI FA

Norrænt tengslanet um nám fullorðinna

Um síðastliðin áramót var endurnýjaður samningur sá sem FA gerði við NVL (Norrænt tengslanet um nám fullorðinna) og er samningurinn til tveggja ára frá áramótum 2006/7 til ársloka 2008. NVL er starfrækt á vegum Norrænu ráðherranefndarinnar. Aðalviðfangsefni í starfsáætlun netsins árið 2007 hafa verið:

- Færniþróun, að varpa ljósi á færni einstaklingsins og þróa aðferðir við raunfærni-mat.
- Gæðastarf, að hvetja til umræðu um kerfisbundið gæðastarf í fullorðinsfræðslu og um leið mat á áhrifum fræðslunnar.
- Draga fram og styðja þverfaglegt samstarf til þess að auka samkeppnishæfni atvinnu- og þjóðlífs (þar með

Mynd af námskeiði starfsþjálfra

talið bættu ráðgjöf, eflða grunnþekkingu og samfélagsvirkni).

- Þróun kennslufræði fullorðinna sem liður í stuðningi við færni- og gæðaþróun, að fjölga tækifærum leiðbeinenda til þess að leggja sitt af mörkum við að þróa samkeppnisforskot Norðurlanda.

Heimasíða netsins er www.nordvux.net. Fjölbreytilegt starf hefur verið unnið í netinu á síðast liðnu ári. Sigrún Kristín Magnúsdóttir hefur verið tengiliður Íslands í netinu en hún lætur af störfum nú á haustmánuðum og tekur Anna Vilborg Einarsdóttir við af henni.

Fagráð verslunar og þjónustu

Í samningi milli Fræðslumiðstöðvar atvinnulífsins og starfsmenntasjóða verslunar- og skrifstofufólks og Fagráðs verslunar- og þjónustugreina er Fræðslumiðstöð atvinnulífsins falið að framkvæma tiltekin viðfangsefni á sviði fræðslumála. Árið 2006 var fyrsta heilla starfsár Fagráðsins. Helstu verkefni hafa verið kynning á verslunarfagnáminu og Starfsmenntasjóði verslunar- og skrifstofufólks. Í samvinnu við Mími – símenntun stóð Fagráðið að kynningu á náms- og starfsráðgjöf í verslunar- og þjónustufyrirtækjum. Fagráðið hefur einnig tekið saman yfirlit yfir námskeið sem standa almenningi til boða í verslunar og þjónustugreinum. Í ársbyrjun 2007 var Fagráðinu falið að vista starfsgreinaráð skrifstofu- og verslunargreina

og vinna að verkefnum fyrir það. Björn Garðarsson hefur sinnt verkefnum fyrir Fagráðið.

Mennt, samstarfsvettvangur atvinnulífs og skóla

FA hefur gert samning við stjórn Menntar um að halda utan um ákveðna þætti í starfsemi Menntar. Jafnframt mun FA taka við verkefninu Recall sem styrkt er af Leonardo, menntaáætlun Evrópusambandsins. Yfirfærsla verkefna á sér stað nú á haustmánuðum. Anna Vilborg Einarsdóttir mun sinna verkefnum fyrir Mennt.

UM HÖFUNDINN

Ingibjörg Elsa Guðmundsdóttir er framkvæmdastjóri Fræðslumiðstöðvar atvinnulífsins. Hún hefur B.A.-próf í sálfræði, kennsluréttindi frá HÍ, M.Ed.-próf í kennslufræðum frá Harvard-háskóla í Bandaríkjunum og framhaldsmenntun í fullorðinsfræðslu frá Háskólanum í Linköping í Svíþjóð. Ingibjörg hefur unnið við fullorðinsfræðslu frá 1985 við stjórnun, kennslu og skipulagningu, m.a. hjá Menningar- og fræðslusambandi alþýðu og Tómskundaskólanum. Hún hefur einnig tekið þátt bæði í evrópskum og norrænum samstarfsverkefnum á sviði fullorðinsfræðslu og starfsmenntunar.

ABSTRACT

This year flourishing activity has characterised the Education and Training Service Centre (FA). There has been pronounced increase in validated courses for the FA target market at the continuing learning centres, and distribution of validated curricula has been satisfactory. Counselling at the workplace is expected to have grown appreciably between the years 2006 and 2007. New agreements on counselling and validation of non-formal and informal learning have been made with Iðan Education Centre (Iðan fræðslusetur) and the Education Council for Electricity and Electronics (Fræðsluskrifstofa rafiðnaðarins); this cooperation is now in progress. Validation of prior learning has been in focus at the FA Centre this year. The first propositions were presented to the Ministry of Education, and a ministerial committee is now at work on its processing and policy formulation. Three large conferences were held this year. Numerous curricula for validation are in progress, two of which have been accredited this year. There has also been work on two co-operative European projects. FA hosts NVL, sponsored by the Nordic Council of Ministers, in addition to projects for the Vocational Training Fund for Commercial Workers (Starfsmenntasjóður verslunar- og skrifstofufólks) and the Educational Council for Trade and Services (Fagråd verslunar- og þjónustugreina).